

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 870
Παρασκευή
2 Ιουνίου 2006
Τιμή: 4 ευρώ

Αεροπορικώς στη Χάγη;

- Παιχνίδια τακτικής στο Αιγαίο
- Τα «μίνι Ίμια» της κυβέρνησης Καραμανλή
- Τα τρία κακά της μοίρας της ελληνικής εκπαίδευσης
- ΠΑΣΟΚ: ένα βήμα εμπρός, δύο πίσω
- Η ακτοπλοΐα ναυάγησε στα... ρηχά

Για λόγους εθνικούς

10η ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ – ΜΠΙΕΝΑΛΕ ΒΕΝΕΤΙΑΣ

Χωρίς δικούς μας σχολιασμούς, δημοσιεύουμε το μεγαλύτερο μέρος του Πρακτικού 1 από τη συνεδρίαση της Δευτέρας 1 Απριλίου 2006 της επιτροπής για την αξιολόγηση των προτάσεων της ελληνικής συμμετοχής στην 10η Διεθνή Έκθεση Αρχιτεκτονικής της Μπιενάλε Βενετίας.

Δεν μπορούμε όμως να μην παρατηρήσουμε ότι τα μέλη της επιτροπής, παρ' όλο που ήταν αρνητικά στις παρατηρήσεις τους επί των προτάσεων, όλοι πλην ενός βρήκαν και πρότειναν την συμμετοχή που θα μας εκπροσωπήσει ως χώρα. Ίσως για λόγους εθνικούς...

Η εισήγηση του Σωτήρη Σόρογκα:

Νομίζω ότι και οι έξι προτάσεις, οι οποίες υπεβλήθησαν στην επιτροπή κρίσεως, χαρακτηρίζονται από την επικρατούσα σήμερα ροπή ενός «λόγου» που υποκαθιστά, αλλά και στηρίζει, κατά κανόνα το αρχιτεκτονικό μόρφωμα. Ο αρχιτεκτονικός αυτός «λόγος» χαρακτηρίζεται από εννοιολογική ασάφεια, σπουδαιοφανές ύφος, γιγαντισμό προθέσεων και κυνήγι ενός προσεπικτητού κύρους με νεφελώδεις και ασπόνδυλες ακροβασίες από δάνειες σκέψεις και εκβιαστικές προσομοιώσεις. Αναφέρεται δε σε απίστευτα μεγάλες γνωστικές περιοχές, όπως η ιστορία, η φιλοσοφία, η κοινωνιολογία, οι τέχνες, η λογοτεχνία ή ό,τι άλλο χρειάζεται για να περιγράψει τις προθέσεις του. Συνεπώς, καθίσταται αυτονόητο ότι οι προσεγγίσεις αυτές θα είναι αναγκαστικά επιφανειακές. Τα πάντα ωστόσο εκκρεμούν εν αναμονή μιας πράξεως, η οποία πολλές φορές παραμένει ανέφικτος στόχος. Οι υποψήφιοι μιλάνε για «πλανητική διάσταση της αστικής κατοικίας», για την «Τέχνη της Ζωής σε Μετάβαση», για διαπιστώσεις του τύπου: «Ο χώρος είναι κείμενο, το κείμενο παρά-

γει χώρο», ενώ δεν απουσιάζει κι ο «ποιητικός» στοχασμός: Στην έκθεση «θα παρουσιαστεί το αργό **ωρίμασμα** της επιθυμίας για το **άγνωστο**, κατάδυση στην **περιπέτεια** του ταξιδιού, η προσδοκία της **άφιξης** που περιέχει την αδημονία της **αναχώρησης**» και πολλά ακόμα που χαρακτηρίζουν τις προτάσεις αυτές.

Ωστόσο δεν θα επιθυμούσα να επωμισθώ το βάρος μιας αρνητικής ψήφου, η οποία ενδεχομένως θα ακύρωνε την συμμετοχή μας σε μια διεθνή έκθεση. Για τον λόγο αυτόν θα προτείνω κατ' οικονομίαν την πρόταση των Η.Κ. και Α.Π. με θέμα «Αιγαίο: Μια Υδάτινη Πόλη», ως περισσότερο οργανωμένη.

Η εισήγηση του Τάσου Μπέρη:

«Εξ αντικειμένου, η έκθεση, αλλά και οι προτάσεις των υποψηφίων, δεν εστιάζουν στην ολοκληρωμένη παρουσίαση ειδικού και συγκεκριμένου αρχιτεκτονικού έργου (ατομικού και συλλογικού) αλλά στην καταγραφή, ανάλυση και ερμηνεία ενός ιδιαίτερα σύνθετου και πολύμορφου κοινωνικού φαινομένου που εκτυλίσσεται μάλιστα και σε ένα ευρύτατο ιστορικό, πολιτισμικό,

τοπολογικό και θεματολογικό φάσμα.

Λειτουργώντας μέσα σ' αυτό το –από τη φύση του δύσκολο και αρκετά ακαθόριστο– πλαίσιο, όλοι οι υποψήφιοι και οι προτάσεις τους (φυσικά με τις ιδιομορφίες και τις ιδιαιτερότητες που ισχύουν για κάθε περίπτωση) αμφιταλαντεύονται με φανερή αβεβαιότητα και ασάφεια, από άποψη ιδεολογική, υφολογική και μεθοδολογική, ανάμεσα από εννοιολογικά δίπολα που οι ίδιοι, συνειδητά ή ασυνειδητά, θέτουν όπως π.χ.: το ειδικό και το γενικό, το κοινωνικό και το εικαστικό, το επιστημονικό και το ποιητικό, το ατομικό και το συλλογικό, το επώνυμο και το ανώνυμο, το «δικό τους» και «των άλλων».

Δεν πείθουν λοιπόν με φερεγγυότητα (τουλάχιστον κατά τη δική μου ταπεινή κρίση), για το αν και πώς μπορούν να συνθέσουν και όχι να αποδομήσουν, ακόμη περισσότερο απ' ό,τι ήδη συμβαίνει, αυτό το πολύμορφο, αμφίσημο, αντιφατικό υλικό. Τα συντομογραφικά, γενικόλογα κείμενα, στο σύνολό τους, δεν εξασφαλίζουν ούτε εξηγούν επαρκώς αν και πώς μπορεί να αναδειχθεί μέσα από όλα αυτά, **το κοινό και κύριο: το ουσιαστικό αντιπροσωπευτικό** εκείνο που αφορά και ενδιαφέρει μια ευρύτερη –ακόμα και παγκόσμια– κοινότητα, όταν αυτή επιθυμεί να βλέπει για να σκέφτεται και όχι για να «ενημερώνεται», καταναλώνοντας «ενδιαφέρουσες περιπτώσεις».

Για τον λόγο αυτό, θεωρώ ότι δυστυχώς καμία από τις υποψηφιότητες δεν πληροί επαρκώς τις προϋποθέσεις για την ανάληψη τούτης της μεγάλης ευθύνης.

Η εισήγηση του Θανάση Μουσόπουλου:

Η πρόταση της κ. Μ. Α. με τίτλο «Γράφοντας ανάμεσα στις γραμμές: Αυξάνοντας την πυκνότητα δόμησης στο Ολυμπιακό Χωριό της Αθήνας», προφανώς δεν μπορεί να εξετασθεί μιας που αποτελεί –αυτούσια– μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία ενώ απουσιάζει και το θεωρητικό πλαίσιο (αλλά και ο επίτροπος) που θα υποστήριζαν κάποιο λόγο συμμετοχής στη Μπιενάλε.

Οι προτάσεις των κ. Γ. Α./Π. Δ., «Αθήνα v. 5.0.» και Τ. Π./Ν. Κ., «Χάρτες μιας Νέας Αστικότητας» πάσχουν και οι δύο, παρά το ενδεχόμενο ενδιαφέρον τους, από μια έντονη (έως κραυγαλέα, στην πρώτη περίπτωση) ομοιότητα με πρόσφατες ελληνικές συμμετοχές στη Μπιενάλε της Βενετίας. Επιπλέον η έντονη αοριστία τους φρονώ ότι δεν προδικάζει μια εκθεσιακή εικόνα.

Σαφώς πιο ενδιαφέρουσα είναι η πρόταση του κ. Ι. Σ. με τίτλο «The Art Living in Transit» όπου το ερευνητικό κομμάτι καταλήγει σε ένα επαρκές εικαστικό αποτέλεσμα.

Εξίσου ενδιαφέρουσα, και ίσως αυτή με πιο έντονο το στοιχείο της πρωτοτυπίας, είναι αυτή των κ.κ. Γ. Μ./Κ. Ν., «DE-CODE», που θίγει έντονα θεωρητικά θέματα.

Ίσως η πιο επαρκής από τις υποβληθείσες προτάσεις, η πρόταση των κ. Η. Κ./Α. Π., «Το Αιγαίο: Μια Υδάτινη Πόλη» καταθέτει θεωρητικά θέματα, μια ερευνητική μεθοδολογία και, ακόμη, ένα τελικό αισθητικό αποτέλεσμα με πιθανά δείγματα εκθεμάτων. Ως εκ τούτου πιστεύω ότι αποτελεί την καλύτερη πρόταση εξ όσων εξετάστηκαν.

Η εισήγηση του Τάσου Κωτσιόπουλου:

Στην πρόταση της Μ. Α., επιμελητής και εκτιθέμενος ταυτίζονται, πράγμα που συνιστά πρόβλημα. Ανεξάρτητα από αυτό, και οι αρχιτεκτονικές ιδέες που περιέχονται στην πρόταση –αν και ορισμένες είναι ενδιαφέρουσες– δεν αρκούν να συγκροτήσουν την ελληνική παρουσία στην έκθεση.

Η πρόταση των Γ. Μ. και Κ. Ν., παρά την, σε ορισμένα σημεία, ελκτική επιχειρηματολογία της, προτείνει μιαν εκτεταμένη σε χρόνο διαδικασία με

δυσανάγνωστο αποτέλεσμα. Κατά τη γνώμη μου, η πρόταση συνθλίβεται από το βάρος μιας ανάλυσης, η οποία απευθύνεται μάλλον σε όσους είναι εξοικειωμένοι στις διεπιστημονικές ακροβασίες της αρχιτεκτονικής ερμηνευτικής, παρά στον «αναγνώστη» ενός δημόσιου γεγονότος όπως μια έκθεση αρχιτεκτονικής.

Η πρόταση των Γ. Α. και Π. Δ. θίγει ένα ενδιαφέρον θέμα («τα νέα αστικά φαινόμενα της μετα-ολυμπιακής Αθήνας») που αποτελεί μέρος ενός προβληματισμού, ο οποίος είναι ευρύτερος και δεν συνδέεται μόνον με μεγάλης κλίμακας γεγονότα, όπως οι Ολυμπιακοί Αγώνες. Αναπόφευκτο μειονέκτημα της πρότασης είναι ότι –αν και στον καθημερινό λόγο ισχύει το αντίθετο– στην ουσιαστική συζήτηση για την προ- και μετα-ολυμπιακή Αθήνα, δεν έχει ακόμη συγκεντρωθεί επαρκές απόθεμα πληροφορίας για μίαν εις βάθος μελέτη τέτοιων φαινομένων. Ίσως και εξ αυτού του λόγου, η πρόταση είναι διστακτική σε ό,τι αφορά στην περιγραφή του τελικού προϊόντος της, προτείνοντας επιπλέον και μια διαδικασία απαιτητική σε χρόνο και δύσκολα υλοποιήσιμη.

Η πρόταση του Ι. Σ. είναι σαφής σε ό,τι αφορά στον τρόπο οργάνωσης του εκθεσιακού χώρου, ενώ δεν υπάρχει αμφιβολία ότι και το ζήτημα που απασχολεί τον προτείνοντα («Transit: η τέχνη της ζωής σε μετάβαση») είναι ενδιαφέρον. Και σε αυτήν όμως την πρόταση υπάρχουν ασάφειες σε ό,τι αφορά στο περιεχόμενο του προς έκθεση αντικειμένου, ενώ για την έρευνα τέτοιων φαινομένων –όπως και στην προηγούμενη περίπτωση– απαιτείται πρόσθετος χρόνος, πριν δημιουργηθεί εκθέσιμο προϊόν που θα προσήλκυε το διεθνές ενδιαφέρον.

Η πρόταση της Α. Π. και του Ν. Κ. επιλέγει ένα ελκυστικό αλλά δύσκολο θέμα (τον μετασχηματισμό της έννοιας της τοπικότητας, υπό το πρίσμα της νέας πλανητικής πραγματικότητας, και την έκφραση αυτού του μετασχηματισμού με νέα παραστατικά μέσα) και εισηγείται ένα πρόγραμμα δύσκολα υλοποιήσιμο. Κατά τη γνώμη μου, η πρόταση αυτή είναι ενδιαφέρουσα ως προς τον στόχο της και ιδίως ως προς

τα μέσα παράστασης του φαινομένου που περιγράφει (χάρτες), υπάρχει όμως ο κίνδυνος να υποβαθμιστεί το προς έκθεση αρχιτεκτονικό αντικείμενο, το οποίο δεν περιγράφεται με επάρκεια και είναι δύσκολο να αναδειχθεί με τη διαδικασία που προτείνουν οι εισηγητές στον περιορισμένο χρόνο μέχρι την έκθεση.

Τέλος, η πρόταση των Η. Κ. και Α. Π. είναι πολύ καλά προετοιμασμένη, αφορά σε ένα σαφές και ενδιαφέρον αντικείμενο με ευδιάκριτο αρχιτεκτονικό περιεχόμενο και υπόσχεται μια δημοφιλή εκθεσιακή παρουσία. Πλεονέκτημα της πρότασης είναι ότι ο βαθμός επεξεργασίας της μπορεί να οδηγήσει –υπό όρους– και σε μια πολυεπίπεδη «ανάγνωση» του θέματός της, πέραν της συνήθως επιχειρούμενης σύνδεσης κλίματος, παράδοσης, ανώνυμης αρχιτεκτονικής και συγχρόνων εκδοχών και ερμηνειών της. Σε κάθε περίπτωση όμως, η πρόταση αυτή υπερτερεί σε σχέση με τις προηγούμενες και την προτείνω για επιλογή.

Η εισήγηση του Γιώργου Τζιρτζιλάκη:

Θέλω πρώτα απ' όλα να επισημάνω την ανάγκη κατανόησης του συγκεκριμένου **πλαίσου** εντός του οποίου πραγματοποιείται η ελληνική συμμετοχή και το οποίο θα μπορούσε να επιμερισθεί στο εξαγγελθέν πρόγραμμα του νέου διευθυντή της 10ης Biennale Αρχιτεκτονικής της Βενετίας Richard Burdett, και προπάντων στις εκτεταμένες μεταβολές που υφίσταται η αρχιτεκτονική στις μέρες μας. Οιονδήποτε σχολιασμό επιχειρήσουμε υποτιμώντας αυτό το συγκεκριμένο πλαίσιο σύγκρισης και διαλόγου, φοβάμαι ότι κινδυνεύει να γίνει ηθικολογικός και γενικόλογος, με αποτέλεσμα να περιορίζονται οι δυνατότητες δημιουργικής συμμετοχής και να καθίσταται περιθωριακή η παρουσία και η όποια συνεισφορά μας στη διαμόρφωση της σύγχρονης αρχιτεκτονικής κουλτούρας.

Υπ' αυτήν την έννοια πιστεύω ότι οι υποβληθείσες προτάσεις –εξαιρώντας για λόγους που προαναφέρθηκαν την πρόταση με το γενικό τίτλο «Γράφοντας ανάμεσα στις γραμμές»– διαθέτουν ικανοποιητικό συγχρονισμό με το

διεθνή διάλογο και θίγουν ένα ευρύ φάσμα δυναμικών των σύγχρονων πόλεων.

Θα ήθελα να δοκιμάσω μια αναγκαστικά σχηματική, όσο και ενδεικτική, «ομαδοποίησή» τους: Βρίσκω, για παράδειγμα, εξαιρετικά ενδιαφέρουσα την προβληματική του «μη παραστάσιμου», ή απλούστερα, τις *δυσκολίες αναπαράστασης* που αντιμετωπίζουμε μελετώντας την πολυπλοκότητα και μια σειρά σύγχρονα φαινόμενα των πόλεων, που χαρακτηρίζει τις προτάσεις «De-code» και «Χάρτες μιας νέας αστικότητας». Επίσης, εξακολουθεί να παραμένει επίκαιρη η θεματική των δικτύων κυκλοφορίας και των καταστάσεων μετάβασης, στις οποίες εστιάζουν οι προτάσεις «Αθήνα v.5.0» και «The art of living in transit». Ωστόσο, για λόγους που ποικίλουν κατά περίπτωση και εξήγησα στη συνεδρίαση της Γνωμοδοτικής Επιτροπής, οι προτάσεις αυτές, σε ορισμένα τουλάχιστον σημεία τους, μοιάζουν ασαφείς, δυσχεραίνοντας τη δυνατότητα επιλογής τους. Υπό μια έννοια επίσης, επεξεργάζονται, με διαφορετικούς τρόπους, διεπιστημονικά πεδία που ενεργοποίησαν οι δύο προηγούμενες συμμετοχές μας στη Biennale Αρχιτεκτονικής της Βενετίας («Αθήνα: απόλυτος ρεαλισμός» και «Παραδείγματα»). Αισθάνομαι την ανάγκη να διευκρινίσω ότι μια τέτοια επισήμανση δεν αποτελεί υποχρεωτικά μομφή, από τη στιγμή που στις μέρες μας η καινοτομία δεν συνιστά αυτοσκοπό. Πρόκειται άλλωστε για μια εκθεσιακή ανάγνωση των σύγχρονων πόλεων που εγκαινίασε η έκθεση «Mutations» στο Bordeaux το Νοέμβριο του 2000 και η οποία δεν νομίζω ότι εξαντλήθηκε.

Όπως κι αν έχει πάντως, σαφώς πληρέστερη και ερεθιστικότερη είναι η πρόταση «Το Αιγαίο: Μια Υδάτινη Πόλη». Θα επιλέξω τέσσερα στοιχεία που προσδίδουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην πρόταση αυτή. *Πρώτον*, τη σύνδεσή της με την προβληματική και τις αλληγορίες του «αρχιπελάγους» ως αναδυόμενου κοινωνικού και χωρικού μοντέλου από πολλούς σύγχρονους στοχαστές, όπως ο Massimo Cacciari, ο Giorgio Agamben κ.ά. *Δεύτερον*, την επανεισαγωγή στο διεθνή αρχιτεκτονι-

κό διάλογο μιας «ελληνικής ιδιαιτερότητας», τρίτον, το πλούσιο ιστορικό βάθος που μπορεί να ενεργοποιήσει και το οποίο σημάδεψε την ευρωπαϊκή νεωτερικότητα καθ' όλη τη διάρκεια του «σύντομου 20ού αιώνα» και, τέταρτο, την ανάδειξη του «τουριστικού προβλήματος» της χώρας μας σε πρόκληση διεθνούς αρχιτεκτονικού διαλόγου. Πρόκειται για ένα μείζον και επείγον ζήτημα, που η επίσημη αρχιτεκτονική κουλτούρα της χώρας μας τα τελευταία χρόνια το αγνόησε σχεδόν με σκανδαλώδη τρόπο. Για όλους αυτούς τους λόγους προτείνω ανεπιφύλακτα την πρόταση «Το Αιγαίο: Μια Υδάτινη Πόλη» ως εθνική συμμετοχή στην 10η Biennale Αρχιτεκτονικής της Βενετίας.

ΚΑΙ ΤΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ

Την επομένη, Τρίτη 11 Απριλίου, σύμφωνα με το Πρακτικό 2, τα μέλη της Επιτροπής Σωτήριος Σόρογκας, Αναστάσιος Κωτσιόπουλος, Γεώργιος Τζιρτζιλάκης και Αθανάσιος Μουτσόπουλος πρότειναν κατά πλειοψηφία να εκπροσωπηθεί η χώρα μας στην 10η Διεθνή Έκθεση Αρχιτεκτονικής της Μπιενάλε Βενετίας, με την πρόταση «Το Αιγαίο: Μια Υδάτινη Πόλη», ενώ ο κ. Αναστ. Μπίρης διαφοροποιήθηκε, θεωρώντας ότι καμιά πρόταση δεν καλύπτει τον επιθυμητό στόχο και τις απαραίτητες προϋποθέσεις μιας ανάλογης υψηλού επιπέδου έκθεσης.

βιβλιοθήκη
του
ναυτίλου

Χαρ. Τρικυπύπη 28, 106 79 Αθήνα
Τηλ.: 210 36 16 204
Fax: 210 36 16 369
nafbooks@otenet.gr

Το κυνήγι της αλεπούς

Στην Ισπανία υπολογίζεται ότι σήμερα υπάρχουν 1,3 εκατομμύρια ξένοι χωρίς χαρτιά που προσπαθούν να επιδιώσουν με διάφορους τρόπους. Η πολυπληθέστερη ομάδα τέτοιων παράνομων μεταναστών προέρχεται από τη Λατινική Αμερική. Από την άλλη μεριά, η Ισπανία κάνει κρα για να προσελκύσει ξένους εργάτες που θα στηρίξουν την ισχυρή της αναπτυξιακή οικονομία.

Σάββατο απόγευμα κι η Calle Velazquez Tetuan, κεντρικός πεζόδρομος της Σεβίλλης με τα μαγαζιά, είναι γεμάτος κόσμος να πηγαиноέρχεται ψωνίζοντας και συζητώντας, παρέες-παρέες ή φασίλιες. Μέσα σε αυτό το πλήθος, το μάτι μου πέφτει πάνω σε μια γυναίκα με φανερά ινδιάνικα χαρακτηριστικά. Είναι μικρόσωμη, απροσδιόριστης ηλικίας, ντυμένη διαφορετικά από τους γύρω της. Δεν ψωνίζει. Στέκεται κάπου, κάνει λίγα βήματα, πάλι στέκεται. Κάτι περιμένει. Σε λίγο θα την συναντήσουν άλλες 3-4 γυναίκες κι ένας άντρας, όλοι το ίδιο κοντοί, με παρόμοια χαρακτηριστικά. Κρατούν μεγάλους μπόγους που κρέμονται στο ένα χέρι, κάνουν ένα κύκλο, συζητούν μεταξύ τους και όλο παρακολουθούν την κίνηση του δρόμου. Στις επτά ακριβώς, σαν να δόθηκε ένα σύνθημα, σχηματίζουν μια ευθεία γραμμή στον άξονα του δρόμου, παράλληλα με τις βιτρίνες, ανοίγουν τους μπόγους και στρώνουν τιςπραμάτειες τους πάνω στα πανιά, το ένα δίπλα στο άλλο. Σε λίγα λεπτά θα έχει έτσι στηθεί μια υπαίθρια αγορά μήκους περίπου 30 μέτρων. Αυτοσχέδια, μαγικά οργανωμένη. Οι περαστικοί δεν παραξενεύονται, μερικοί τους θα σταματήσουν να ρωτήσουν για τιμές. Η κίνηση του δρόμου συνεχίζεται όπως πριν.